

OBČAN ZA DVERAMI

PRÍBEHY TÝCH, KTORÍ SA DOŽADUJÚ
SPRAVODLIVOSTI

POZNÁTE
Z TELEVÍZNEHO
VYSIELANIA

MICHAL ČABÁK ● MONIKA MANNOVÁ ● ANDREA LUČANSKÁ
TOMÁŠ GERŠI ● MIROSLAV LUPTÁK ● PETRA KLIMEŠOVÁ ● PETER NAVRÁTIL

Michal Čabák, Monika Mannová, Andrea Lučanská, Tomáš Gerši,
Miroslav Lupták, Petra Klimešová, Peter Navrátil

OBČAN ZA DVERAMI

15 NAJŠOKUJÚCEJŠÍCH PRÍBEHOV Z ARCHÍVU
INVESTIGATÍVNEJ TELEVÍZNEJ RELÁCIE.

Autori a vydavateľ ďakujú občianskemu združeniu VIA IURIS za vypracovanie právnických vyjadrení a rád k jednotlivým prípadom uvedených v knihe.

Autori textu © Michal Čabák, Tomáš Gerši, Petra Klimešová, Andrea Lučanská, Miroslav Lupták, Monika Mannová, Peter Navrátil, Katarína Batková a kolektív právnikov VIA IURIS, 2022

Foto na obálke © Milan Krupčík, 2022

Foto v texte © Milan Krupčík, 2022 a archív autorov
Vydavateľ: Media RTVS, s.r.o.

ISBN: 978-80-9736223-2

Všetky práva vyhradené.

Žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukována ani šírená v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek prostriedkami bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Príbehy tých, ktorí sa dožadujú spravodlivosti	4
Občianskej publicistiky nie je nikdy dost'	13
<i>Peter Navrátil</i>	
Vtedy v Michalovciach	15
<i>Andrea Lučanská</i>	
Pochovaný zaživa	29
<i>Petra Klimešová</i>	
Po psoch potopa	39
<i>Tomáš Gerši</i>	
Bytová mafia či pomsta opusteného otca?	51
<i>Michal Čabák</i>	
Auto ako mačka vo vreci	69
<i>Monika Mannová</i>	
Nervy zo železa	81
<i>Andrea Lučanská</i>	
Práca áno, pláca nie	93
<i>Peter Navrátil</i>	
Príbeh autistu Lukáša	103
<i>Michal Čabák</i>	
Prípad chybného vodomeru	116
<i>Tomáš Gerši</i>	
Dom verzus panelák	127
<i>Miroslav Lupták</i>	
Dlh po matke	137
<i>Peter Navrátil</i>	
Partizán stratený v archíve	145
<i>Miroslav Lupták</i>	
Čo oči nevidia...	157
<i>Michal Čabák</i>	
Federálny dôchodca za 34 eur	166
<i>Tomáš Gerši</i>	
Staraj sa, ako vieš, my na teba kašleme	175
Autori	188

PRÍBEHY TÝCH, KTORÍ SA DOŽADUJÚ SPRAVODLIVOSTI

Postaviť sa pred televíznu kameru a porozprávať o svojich problémoch celému Slovensku chce poriadnu dávku odvahy.

*Sami nám však tvrdíte, že televízia je pre vás poslednou nádejou dovolať sa spravodlivosti. Aj to je dôvod, pre ktorý môžu diváci verejnoprávnej televízie sledovať reláciu *Občan za dverami* už jedenásť rokov.*

Relácia mala premiéru v utorok 6. septembra 2011 o osemnástej hodine na televíznej Dvojke so sloganom, ktorý platí dodnes: *Klopanie na dvere úradov. Príbehy tých, ktorí sa dožadujú spravodlivosti.* Názov relácie sa odvtedy stal symbolom boja za práva občanov.

Kolega redaktor Peter Navrátil si však spomína aj na iné varianty názvu relácie: „Pamätám si, že sa napríklad hovorilo aj o *Padni, komu padni.*“ Spolu s Petrom bol pri zrode relácie aj redaktor Miroslav Lupták: „Relácia, ktorá vtedy vznikala, mala nahradiť dovedajšie lokálne žánre a byť nápomocná občanovi, ktorý si nevie poradiť s byrokraciou, preto *Občan za dverami.* Podľa mňa veľmi trebné a dobré vrátane vizuálu, ktorý vytrval viac ako desať rokov.“

O úvodnú vizuálnu zvučku, známu podľa zmätene pobe-
hujúcich panáčikov, sa postarali grafici Slovenskej televízie.
Hudobne je doplnená o skladbu *Klaymen Shuffle* od skladateľa
Terryho Scotta Taylora. Ten ju vytvoril pre japonskú videohru
The Neverhood.

POSLANIE RELÁCIE

Za jedenásť rokov odvysielala RTVS viac ako štyristo premiéro-
vých vydaní relácie. Na redaktorských pozíciách sa vystriedali
štrnásť redaktori a divákovi priniesli takmer tisícku reportáží,
riešiacich neraz nepochopiteľné až absurdné spoločenské či
spotrebiteľské problémy.

Relácia má vo vysielaní Jednotky svoje stále miesto vždy
v nedeľu krátko po trinástej hodine. Návyk divákov a ich záujem
o problémy druhých dokazujú aj čísla sledovanosti. Relácia sa
dlhodobo drží v desiatke najsledovanejších programov v nedeľu
na Jednotke.

Občan za dverami je aktuálne jediná publicistická relácia
svojho druhu na slovenských televíznych obrazovkách. Do
redakcie nám mesačne prichádzajú desiatky námetov, či už
e-mailom, poštou, alebo prostredníctvom sociálnych sietí.
Jednotlivé témy starostlivo prechádzame a diskutujeme o nich.
Ľudia nám píšu o všeličom a neraz nám za úspešné vyriešenie
svojho problému ponúkajú aj peniaze. S čistým svedomím však
môžem povedať, že nikto z nás nikdy nič nevezal. Takáto ponuka
je však svedectvom zúfalstva občanov zo situácie, do ktorej sa
dostali, neraz nie vlastnou vinou. Osobne sa najviac hnevám na
ľudí, ktorí z titulu svojho postavenia a kompetencií robia iným
ľuďom zo života peklo. Vidia, že logika a zdravý rozum hovoria
niečo iné, no napriek tomu si trvajú na svojom, nechotní urobiť

pre vyriešenie problému aj niečo viac, než citovať paragrafy či rozhodnutie nejakého iného orgánu.

Občianskych problémov však neubúda a hoci má naša relácia na riešenie problémov vplyv, nemôžeme nahrádzať prácu úradníkov, polície, súdov či iných inštitúcií. Naš banskobystrický redaktor Miroslav Lupták k tomu povedal: „Sťažovatelia očakávajú, že vec, ktorú riešia roky, sa ako švihnutím čarovného prútika vyrieši odvysielaním ich príbehu. Vždy sa im snažím vysvetliť, že televízia nie je všemocná a že ich problém nemusí byť automaticky vyriešený. Dokonca ich upozorňujem aj na riziko, že kauza sa môže otočiť aj proti nim.“

V množstve prípadov, ktoré riešime, nájdeme aj také, s ktorými ani my nedokážeme pohnúť, hoci do ich riešenia zatiahneme právnikov, ombudsmanov či iných odborníkov. Každá reportáž má teda iný záver. V najlepšom prípade daný problém vyriešime a prinesieme „šťastný“ koniec. V ďalších prípadoch občana aspoň navedieme na riešenie problému, z byrokratických (alebo iných) dôvodov je však koniec v nedohľadne.

Najsmutnejšie prípady sú však tie, v ktorých môžeme len konštatovať, že sa stala nespravodlivosť, nedá sa však z rôznych dôvodov napraviť. Ale každý prípad, či už vyriešený, alebo nevyriešený, prináša našim divákovi jeden veľký benefit – poučenie. Aby sa niečo podobné nestalo aj im, aby si dávali pozor pri uzatváraní zmlúv, predaji či kúpe nehnuteľností a podobne.

Kolegyňa redaktorka Petra Klimešová hovorí: „Otázku, čo od nás sťažovatelia očakávajú, kladiem pri všetkých reportážach. Každý z nich má inú motiváciu, iný príbeh. Nad všetkým však prevyšuje pocit, že sú zahnaní do kúta nespravodlivosťou. Pociť, že s nimi úrady a kompetentní nekomunikujú alebo ich posielajú od dverí k dverám, no bez možnosti vyriešiť problém. My

sme pre nich posledná nádej, tí, ktorí majú tie pomyselné dvere otvoriť.“

JEDEN DEŇ REDAKTOROM

Prácu redaktora občianskej publicistiky si za jeden deň nevyskúšate. Od naštudovania témy, overovania faktov cez nakrúcanie rozhovorov, písanie scenára až po kompletizáciu relácie a jej odvysielanie totiž uplynú týždne.

Pri výbere témy máme voľnú ruku a po schválení dramaturgom začneme na nej pracovať. O postupe za všetkých kolegov hovorí Michal Čabák z bratislavskej redakcie: „Občana, ktorého prípad budem riešiť, vždy pred nakrúcaním kontaktujem telefonicky, je to vlastne prieskum a vytvorenie si prvého dojmu. Následne sa dohodneme, akým spôsobom mi poskytne všetky dokumenty, ktoré k téme má. Preštudujem si ich, aby som problému sám čo najlepšie porozumel a vedel klásť pri rozhovore doplňujúce otázky, prípadne ho konfrontovať s nezrovnalosťami. Zároveň popri tom uvažujem aj o ďalších zainteresovaných stranách, ktorých vyjadrenia budem do reportáže potrebovať.“

Ďalší postup je, že sa dohodne dátum a miesto nakrúcania. Následne si u produkčnej objednáme výrobný štáb v zložení kameraman, zvukár a samotný redaktor.

Na vznik kvalitnej televíznej reportáže je potrebná úzka spolupráca s kameramanom, zvukárom a v závere aj so strihačom. Redaktor zvyčajne cestou na rozhovor oboznámi štáb s témou, aby si vedeli urobiť predstavu o tom, čo majú očakávať. Kameraman sa na placi stáva našou pravou rukou, pretože je zodpovedný za vizuálne stvárnenie témy. Okrem samotného rozhovoru totiž nakrúca aj ilustračné zábery, potrebné na neskorší

strih reportáže. K dlhoročným kameramanom našej redakcie patria Martin a Milan Frišovci, Tomáš Miško, Martin Pavlovský a Peter Horňák.

Pre zvukára je zase dôležité, aby v pozadí napríklad nekikiríkalo kohút, aby sused nezapol kosačku či nezačal vrtať. Pre kameramana je zase prioritou, aby nebolo prostredie za respondentom presvetlené či s neporiadkom.

Aj keď rozhovor niekedy prerušujú emócie našich respondentov, redaktor Michal Čabák poukazuje aj na vplyv domácich miláčikov: „V ich prítomnosti už automaticky počítame s tým, že rozhovor budeme prerušovať. Lebo hoci je napríklad pes v druhej izbe, hračka, ktorá ho má zabaviť, ho po piatich minútach prestane baviť. Mačky sú tiché, oveľa radšej sa však prechádzajú pred kamerou práve v okamihu, keď respondent hovorí to najdôležitejšie...“

Pred rozhovorom oboznámime respondenta s postupom a upokojíme ho, že nejdeme naživo a ak sa pomylí, môže to zopakovať. Keď na kamere zasvieti červená, zväčša ho najskôr necháme vyrozprávať jeho problém. Následne mu dávame doplnujúce otázky. Peter Navrátil si spomína na situáciu, keď musel protistrane, starostovi obce, ukázať na mapu, kde sa nachádzajú: „Starostovi istej obce som musel pri nakrúcaní rozhovoru niekoľko minút ukazovať, kde sa nachádzajú ním povolené stavby, postavené v rozpore s územným plánom, keďže sa nedokázal zorientovať na mape dediny, ktorej šéfuje.“

So sťažovateľom nakrútime v priemere polhodinový rozhovor. Andrea Lučanská z košickej redakcie rada zdôrazňuje, že naša práca potrebuje aj veľkú dávku psychickej odolnosti: „Nedokážem vytesniť príbehy ľudí, pamätám si všetko. Vždy sa do toho tak vložím, že mi ľudia porozprávajú aj to, čo sa netýka

riešeného problému. Z ich obývačiek často odchádzam bohatšia o ich životné osudy, často veľmi smutné.“

Po rozhovore prichádza na rad nakrúcanie ilustračných záberov, dôležitých najmä pre strihača pri skladaní obrazovej stránky reportáže. Pri ich nakrúcaní hrajú hlavnú úlohu najmä samotní respondenti, no niekedy sa pritrafí téma, pri ktorej nie je čo na mieste nakrútiť. Vtedy sa často do úlohy exekútora, zlodēja či útočníka s kapucňou vžijú naši zvukári.

Po návrate do redakcie nahráme nakrútený rozhovor do výrobného systému, aby bol k dispozícii strihačovi. S materiálom však ďalej pracujeme. Rozhovor si ešte raz vypočujeme, prípadne si prepíšeme jeho dôležité časti. Pre objektivnosť reportáže oslovujeme aj protistranu príbehu.

„Sú to rôzni ľudia, často podnikatelia, susedia či úradníci. Nie je im príjemné, keď sa o nich zaujíma televízia, neraz preto rozhovor pred kamerou odmietnu. V takom prípade žiadam o písomné vyjadrenie,“ hovorí Michal Čabák o svojich sedemročných skúsenostiach v našej redakcii.

Podobne to vidí aj redaktorka Petra Klimešová: „Vulgarizmy, vyhrážky trestnými oznámeniami, právnikmi či profesijnou likvidáciou sú súčasťou takmer každej reportáže. Odolať im a zvládnuť ich so ctou a bez psychickej ujmy je z môjho pohľadu na mojej práci asi to najťažšie. Samozrejme, netýka sa to štátnych inštitúcií, ktoré si takéto správanie nemôžu dovoliť.“

Mať naštudovanú tému a držať sa faktov je silná zbraň proti nespravodlivosti. Doslova magická chvíľa pre redaktora nastáva, keď vie protiargumentovať a dokázať, že protistrana klame a zavádza.

Dôležitou súčasťou reportáže sú aj odborníci, ktorí ponúkajú praktické rady nielen pre samotného aktéra príbehu, ale aj pre

ostatných divákov. V tomto sú redaktorom veľmi nápomocní napríklad advokáti, ktorí si vyhradia čas na to, aby si tému naštu- dovali a spolu s redaktorom si sadli k stolu, a hľadali riešenie problému. Nemožno zabudnúť ani na zástupcov rôznych inštitú- cií, asociácií či združení, ktorí sú nám rovnako nápomocní.

Po zhromaždení potrebných informácií si opäť sadáme za počítač a začíname písať scenár, pričom je veľmi dôležité, aby sme tému vysvetlili zrozumiteľne a ľudskou rečou. Na to dohliada aj tímlídka relácie Monika Mannová: „Som v úlohe diváka. Reportáž je dobrá, ak ma od začiatku zaujme a udrží moju pozornosť. Toto je špecifikum publicistiky. Je to malé ume- lecké dielo, príbeh či dokument v skratke. Šikovne vyskladaná scenár má čo najmenej zdĺhavých vyjadrení, má dobre použité časti synchronov a má v sebe momenty, ktoré pozornosť udržia. Je to vyšší level žurnalistiky.“

Obrazovú stránku príbehu vypracujú strihači. Na relácii pra- cujú Tibor Tóth a Lukáš Hricko Hryc, ktorí sú súčasťou relácie od jej začiatku. Postrihané reportáže spoja s moderátorskými vstupmi a hotová relácia po zhliadnutí tímlídom putuje do zvukovýroby. Tam sa stretnú redaktori, majster zvuku a hudobný redaktor. Po tomto kroku je reportáž pripravená na technickú kontrolu. Ak je v poriadku, ide do vysielania.

OHLAS PO ODVYSIELANÍ REPORTÁŽE

Prvé ohlasy prichádzajú ešte počas výroby reportáže, a to najmä od protistrán, ktoré sa snažia zastaviť jej odvysielanie. „Mnohí dokonca píšu vedeniu televízie, s tým má skúsenosti každý z nás. Preto sa snažíme postupovať veľmi korektne, dať priestor všetkým a zobrazíť skutočnosti reálne, aké sú, nie

také, aké by ich niekto chcel mať,“ hovorí tímlíderka Monika Mannová.

Najviac reakcií však dostávame až po odvysielaní. Zatiaľ čo občania, ktorých problém redaktor riešil, píšu ďakovné esemesky či e-mail, tí, ktorí daný problém spôsobili, sa vyhrádzajú právnikmi a trestnými oznámeniami. Zväčša však zostávajú pri slovách. S nátlakom však musí redaktor občianskej publicistiky rátať. Dá sa dokonca povedať, že je síce jednou nohou vo väzení, no ak pracuje len s overenými faktami a objektívne ich poskladá do reportáže, nikdy sa v ňom neocitne.

Miroslav Lupták, ktorý pripravuje témy najmä z kútov Banskobystrického kraja, tvrdí: „Veľa vecí sa po mnohých mesiacoch pohne vpred až po tom, čo sa o prípad začneme zaujímať. Vidíme to najmä pri poisťovniach, spotrebiteľských témach či v susedských sporoch.“

Ak ide o spätnú väzbu protistrán, niekedy sa stane, že nám priamo na pľaci povedia, čo si o novinároch myslia. Svoju skúsenosť má aj Peter Navrátil: „Starosta jednej obce mi počas nakrúcania rozhovoru oznámil, že si musí ísť vedľa po papiere. Za zatvorenými dverami začal šťavnato a írečito nadávať na sprostých novinároch. Neuvedomil si však, že má na sebe mikrofón, a tak sme jeho slová zreteľne počuli z reproduktora kamery.“

PREČO VZNIKLA TÁTO KNIHA?

Nebude zvláštne, keď sa pri čítaní tejto knihy budete hnevať. Nie však na mňa alebo kolegov, ale na systémy, ktoré umožňujú mnohým ľuďom kľučkovať pomedzi zákony. Samotní advokáti hovoria, že na Slovensku máme zákony už na všetko – aj za jeden klások kukurice môžeme sedieť vo väzení. Hrubé zväzky zákonov sa však stále dajú čítať aj medzi riadkami alebo, naopak, tvrdenia,

že takto je postavený zákon, sú častým obranným štítom inštitúcií, ktoré majú ľuďom pomáhať a nie im hádzať polená pod nohy. Stále je medzi nami väčšina, ktorá nad problémami mávne rukou, prípadne pred nimi zatvára oči a čaká, že sa nejako vyriešia. Veľké množstvo listov, e-mailov či telefonátov nám však dáva nádej, že stále sú ľudia, ktorí pred problémami neutekajú. Aj to je dôvod, prečo som oslovil kolegov, aby sa zapojili do vydania tejto knihy. Spoločne sme vybrali pätnásť zaujímavých a rôznorodých príbehov, ktoré v knižnej podobe nastavujú zrkadlo našej spoločnosti.

Kniha ponúka priestor na vyjadrenie pocitov aj nám redaktorom. Aj my sme ľudia z mäsa a kostí, svoje pocity však v reportáži musíme vynechať. Pri čítaní tejto knihy sa tak dozviete aj to, z čoho napínalo kolegyňu redaktorku Petru Klimešovou, či kedy sme mali ja a Peter Navrátil smrť pred očami.

Názorné prípady, ktoré kniha ponúka, pomáhajú čitateľovi orientovať sa v právnej problematike, v čom nám pomohli aj právnici a advokáti zo združenia *VIA IURIS*, ktorí ku každému príbehu vypracovali odborné stanovisko.

Teší nás vaša dôvera, no to, že máme stále čo vysielat', je len znakom toho, že v tomto štáte niečo nie je v poriadku.

Za dverami každého domova sa odohráva iný príbeh. O tom, s čím sa pasuje náš sused či známy, sa často dozvedáme až z televíznej obrazovky.

Teraz si o tom môžete aj prečítať.

Tomáš Gerši,
redaktor relácie *Občan za dverami*

OBČIANSKEJ PUBLICISTIKY NIE JE NIKDY DOŠŤ

Keď nás vydavateľstvo Media RTVS oslovilo s návrhom na spoluprácu na tejto knihe, s radosťou sme súhlasili, pretože prácu redakcie Občan za dverami považujeme za prínosnú v rozširovaní právneho povedomia občanov. Občianskej publicistiky nie je nikdy dosť a práve televízia ako prítažlivý formát dokáže urobiť veľmi veľa vo výchove občanov k tomu, aby sa nebáli bojovať za svoje práva v oblasti zdravia, bývania či sociálnych vecí.

VIA IURIS je mimovládna nezisková organizácia, ktorá vznikla v roku 1993 práve preto, aby pomáhala občanom a občiankam s ochranou ich práv, v tom čase predovšetkým v oblasti ochrany životného prostredia. Zabezpečovali sme a stále zabezpečujeme právnu pomoc ľuďom po celom Slovensku. Naším poslaním je, aby sa ľudia necítili voči moci bezmocní.

Spolupráca na tejto knihe bola pre nás veľmi podnetná, hoci sa jednotlivé prípady trochu líšili od problémov, ktorým sa venujeme v našej praxi. VIA IURIS zabezpečuje právnu pomoc najmä vtedy, keď občania riešia obranu či ochranu nejakého verejného záujmu – napríklad výstavbu spaľovne odpadov v ich obci, hluk z diaľnice, sprístupnenie informácií o nakladaní s verejnými zdrojmi, ochranu riek pred nezákonnou výstavbou malých vodných elektrární či vymáhanie odstránenia škody na životnom prostredí. Všetkých pätnásť prípadov v tejto knihe bolo pre nás zaujímavých nielen z právneho hľadiska. Niektoré

boli veľmi výnimočné, iné typické v praxi mnohých občanov. Najdôležitejšie však bolo, že vždy šlo o príbehy obyčajných ľudí, ktorí v istej životnej situácii narazili na bariéru nezájmu úradov, ich ignoranciu či nekonečnú byrokraciu.

Právny poriadok je pre bežných ľudí komplikovaný a často pôsobí skôr ako prekážka na ceste k spravodlivosti. Niekedy sú prekážkou prístup a postupy úradov či súdov. VIA IURIS sa okrem pomoci aktívnym ľuďom či občianskym organizáciám dlhodobo venuje aj navrhovaniu riešení, aby systém spravodlivosti fungoval čo najlepšie, najefektívnejšie a najmä rýchlo. Prostredníctvom našej právnej expertízy teda na jednej strane pomáhame ľuďom v konkrétnych prípadoch a na druhej strane navrhujeme také zlepšenia pre oblasť fungovania justície a prokuratúry, ktoré prinesú kvalitnejšiu dostupnosť a výkon súdnictva na Slovensku. Aktívne sa zapájame do tvorby právnych predpisov a presadzujeme riešenia, ktoré sú v prospech všetkých.

Na právnych posudkoch k jednotlivým prípadom v tejto knihe sa bez nároku na honorár a popri svojej práci podieľalo množstvo odborníkov VIA IURIS. Boli to najmä právničky Ivana Figuli, Miroslava Majerová a Viktória Alžbeta Sutórisová. Svojou expertízou a dohľadom nad správnym vypracovaním právnych analýz prispela aj advokátska kancelária Evy Kováčehovej vrátane jej advokátskeho koncipienta Andreja Krajňáka. Tento tím právnikov a právničiek VIA IURIS prispieva, nielen prostredníctvom tejto knihy, k tomu, aby sa zlepšovala spravodlivosť na Slovensku, za čo im patrí veľká vďaka.

Katarína Batková,
výkonná riaditeľka VIA IURIS

Peter Navrátil

VTEDY V MICHALOVCIACH

Každý majiteľ motorového vozidla vie, koľko ho stojí palivo. Benzín či nafta každý mesiac vyťahnu z peňaženiek viac než dosť. Každý si preto pomáha, ako vie. Nieкто jazdí úspornejšie, iný zainvestuje a prejde na lacnejšie palivo, napríklad na LPG, čiže plyn. Dá si do auta namontovať plynové zariadenie, tzv. splynovač, a na prevádzke svojho vozidla môže pekne ušetriť. Zdá sa to celkom jednoduché, nesmiete však natrafiť na podvodníka. To, čo sa pri montáži splynovačov dialo v jednom autoservise v Michalovciach, presahovalo hranice bežného rozumu.

Reportáž o podvodoch s montážou LPG splynovačov som nakrúcal začiatkom roka 2014 a netušil som, kam ma tento čudný príbeh zavedie. Najobludnejšia však bola drzosť a arogancia, s akou majiteľ autoservisu páchal svoje podvody. Akoby sa na ne vôbec nemalo prísť.

Podme však pekne od začiatku. Do redakcie *Občan za dve-rami* napísal pán Pavol, ktorý sa stal obeťou sofistikovaného podvodu, s ktorým nevedeli alebo nechceli pohnúť ani kompetentné miesta. Pán Pavol sa rozhodol ušetriť na prevádzke svojho auta namontovaním LPG splynovača. Aby všetko bolo v súlade s platnými predpismi a nemal problém s prehliadkami na STK, oslovil na túto prácu certifikovaný autoservis v Michalovciach.

Pán Pavol: „Po namontovaní mi vydali aj protokol o prestavbe motora. Ani mi nenapadlo skúmať, či mi naozaj namontovali

Peter Navrátil s kameramanom Martinom Pavlovským po nakrúcaní na košickom letisku

splynovač, ktorý som si objednal a zaplatil. Bol som presvedčený, že v motore je to, na čom sme sa dohodli a čo je uvedené v preberacom protokole.“

Za prestavbu auta zaplatil tisíc eur a dva roky bez problémov jazdil. Až keď musel neplánovane zísť do autoservisu v susednom meste, dozvedel sa, že niečo nie je v poriadku. Servisný technik mu po prehliadke auta oznámil, že v aute má namontovaný úplne iný splynovací systém, než aký tam podľa papierov mal byť.

Pána Pavla to zarazilo: „Namiesto splynovača Teleflex GSI mám v aute namontované zariadenie Magic, ktoré nie je v našej republike homologované. Čiže sa nesmie do áut montovať.“

Potvrdil to aj vtedajší hovorca ministerstva dopravy Martin Kóňa: „Typové schválenie systému pre plynové zariadenie typu Magic 3 nebolo na Slovensku nikdy udelené.“

OBETE PRIBÚDAJÚ

Nahnevany pán Pavol sa rozhodol navštíviť michalovský auto-servis, kde mu pred dvoma rokmi splynovač namontovali. Chcel vedieť, prečo má v aute iné zariadenie než to, ktoré si objednal, zaplatil a je zapísané v protokole o montáži.

Pán Pavol: „Majiteľa servisu som požiadal, aby mi vysvetlil, ako je možné, že mám v aute úplne iné zariadenie, než uvádza preberací protokol. Pozeral sa na mňa a povedal, že on s tým nič nemá, že som si to musel premontovať sám.“

Nad takýmto argumentom pán Pavol krútil hlavou: „Je nelogické, aby som si dal vymontovať zariadenie Teleflex, ktoré je certifikované a podľa odborníkov špičkové, a namontoval si tam splynovač Magic, ktorý je nelegálny a treťotriedny.“

Rýchlo sa však ukázalo, že pán Pavol nebol jediným zákazníkom michalovského autoservisu, ktorý zistil, že mu namontovali niečo, čo si neobjednal.

Rovnako na tom bol aj pán Jaroslav: „V roku 2011 som sa rozhodol dať si namontovať LPG. Zistil som, že do môjho auta ide iba Teleflex a stálo by ma to okolo 1 600 eur. V michalovskom autoservise mi však ponúkli cenu 1 100 eur. Ušetril som tam 500 eur, tak som si ho v apríli dal u nich namontovať.“

Po niekoľkých mesiacoch mu však na aute začal vynechávať motor. Šiel s chybou do iného servisu a tam mu oznámili, že nemá namontovaný Teleflex, ale Magic 3.

Na jeho prípad si spomenula aj technička LPG zo spoločnosti *Artevia*, u ktorej hľadal pán Jaroslav pomoc. Povedala nám: „Zistili sme, že komponenty, ktoré sú v aute namontované, nie sú zhodné s tými, ktoré má zapísané v protokole o montáži.“

„Mohol tam byť predtým namontovaný systém Teleflex?“

„Keď som to prezerala, hľadala som aj iné navrútané montážne diery alebo komponenty, ktoré majú iné rozmery, a zistila som, že nie.“

„Je zariadenie značky Magic lacnejšie ako Teleflex?“

„Áno, jednoznačne je lacnejšie.“

To, že medzi týmito splynovačmi je výrazný cenový rozdiel, mi potvrdil aj montážny technik v ďalšom servise. Ani on nemal problém otvorene hovoriť pred kamerou: „Toto tu môže stáť zhruba 200 eur komplet. Teleflex je oveľa drahší.“

„Stretli ste sa vy osobne s prípadom, že v aute bolo namontované niečo iné, než bolo zapísané v protokole?“

„Stretol som sa s tým, áno.“

„Je to na Slovensku bežné?“

„Neviem, či na Slovensku, ale v Michalovciach áno.“

OD OBRANY K ÚTOKU

O pár dní neskôr sa mi podarilo skontaktovať s ďalším podvedeným zákazníkom autoservisu v Michalovciach, s pánom Milanom. Na iný LPG systém v jeho aute ho upozornili až počas kontroly na STK. Tú absolvoval v Snine.

Pán Milan: „Technici na to prišli, ja nie. Podľa papierov všetko sedelo, bol som si istý, že je to v poriadku.“

Podobne ako Pavol, aj páni Jaroslav a Milan si uplatnili v inkriminovanom michalovskom servise reklamáciu. Zároveň žiadali od jeho konateľa vysvetlenie.

Samozrejme, nepochodili. Konateľ im to vysvetlil po svojom: po montáži si auto prevzali aj s certifikátmi, záručným aj servisným listom. Tak vlastne potvrdili, že v aute majú namontovaný

splynovač, ktorý je uvedený v papieroch. To, že tam odrazu majú necertifikovaný splynovač, znamená, že výmenu si dodatočne urobili sami.

Pán Milan bol však neodbytný, takéto vysvetlenie ho nahnevalo, takže konateľ servisu prešiel od obrany k útoku.

Pán Milan: „Bol som u neho tri razy. Vykrúcal sa, že nemá podklady v počítači, a naťahoval to. Skončilo sa to tak, že na mňa napísal sťažnosť na okresný úrad, na odbor dopravy, že som si vymenil splyňovaciú jednotku.“

Aj tak sa to dá: majiteľ servisu na všetkých troch klientov, ktorých podviedol, napísal udanie, že v autách používajú nepovolené LPG systémy.

Nuž a úradníci, ktorí predtým prestavbu áut na LPG majiteľom schválili, im na základe tohto udania nariadili splynovače demontovať. Keď sme navštívili pána Juraja Lebedu, vedúceho odboru cestnej dopravy michalovského okresného úradu, začal mi tvrdiť, že nič také nenariadili: „My sme žiadny taký pokyn nevydali. To záleží na majiteľoch, ak chcú, môžu si to zariadenie nechať.“

Nedalo sa nič robiť, pánovi Lebedovi som ukázal písomné oznámenie, ktoré jeho úradníci zaslali majiteľom áut. Stálo v ňom, že ak splynovače zo svojich áut nedemontujú, odoberú im evidenčné čísla.

To, že sme ho prichytili pri klamstve, pána Lebedu vôbec nezaskočilo: „Aha... Je to možné. Viete, človek si už všetko nepamätá, je toho veľa. Je možné, že sme to nariadili, aby to vymontovali. Teda, isto sme to urobili, lebo tu je to napísané...“

Môže si šéf štátneho úradu nepamätáť, čo pred časom podpisoval, hoci o téme nášho rozhovoru vopred vedel? Nuž, v Michalovciach je to asi bežné.